

TĂNG CƯỜNG PHỐI HỢP HÀNH ĐỘNG, THÍCH ỨNG AN TOÀN, LINH HOẠT, KIỂM SOÁT HIỆU QUẢ DỊCH COVID-19, THỰC HIỆN THẮNG LỢI MỤC TIÊU KẾP

● *Lời BBT: Nhằm triển khai, cụ thể hóa các kết luận của Hội nghị Trung ương 4 khóa XIII về một số vấn đề kinh tế - xã hội trên tinh thần mới, ngày 13-10-2021, Chính phủ, Hội đồng Lý luận Trung ương, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, Bộ Kế hoạch và Đầu tư, cùng các cơ quan liên quan phối hợp với Thường trực Tỉnh ủy, Thành ủy ở các điểm cầu tại 63 tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương tổ chức Hội thảo khoa học: Phục hồi kinh tế, thích ứng linh hoạt, an toàn với đại dịch Covid -19: Khắc phục đứt gãy kinh tế, tăng cường kết nối giữa các địa phương. Tạp chí Lý luận chính trị trân trọng đăng bài phát biểu tại Hội thảo của đồng chí NGUYỄN XUÂN THẮNG, Ủy viên Bộ Chính trị, Giám đốc Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, Chủ tịch Hội đồng Lý luận Trung ương. Đầu đề do Ban Biên tập đặt.*

Trong hơn một năm qua, với nỗ lực to lớn, tinh thần quyết liệt của toàn Đảng, toàn quân và toàn dân, bằng các giải pháp xử lý đúng đắn, kịp thời và đồng bộ, Việt Nam đã kiểm soát tốt sự lây lan, phòng, chống dịch Covid-19 hiệu quả và duy trì phát triển kinh tế - xã hội, vẫn là một điểm sáng trên thế giới. Tuy nhiên, tình hình dịch bệnh tiếp tục diễn biến phức tạp, khó lường, nhất là đợt bùng phát dịch lần thứ tư kể từ tháng 4-2021 đến nay, Việt Nam đang phải đối mặt với những hậu quả nặng nề của đại dịch Covid-19 trên mọi mặt của đời sống kinh tế - xã hội. Tổng sản phẩm trong nước (GDP) quý III năm 2021 đã giảm 6,17% so với cùng kỳ năm trước, là mức giảm sâu nhất kể từ khi Việt Nam tính và công bố GDP quý đến nay.

Đại dịch Covid-19 đã ảnh hưởng tiêu cực đến các chỉ số kinh tế vĩ mô không chỉ trong ngắn hạn mà cả trong trung và dài hạn bởi tác động dây chuyền khi khu vực sản xuất bị ngưng trệ, doanh nghiệp đứng trước nguy cơ thua lỗ, phá sản sẽ làm gia tăng nợ xấu trong khu vực ngân hàng; các hộ sản xuất kinh doanh phải bán tài sản để trang trải chi phí duy trì; các hộ gia đình phải giảm chi tiêu do sụt giảm thu nhập, nhất là giảm chi cho y tế, giáo dục, để lại nhiều hệ lụy lâu dài về các vấn đề xã hội, nguồn nhân lực và nguồn vốn con người, nhất là với trẻ em.

Số liệu thống kê từ đầu năm 2020 đến nay cũng cho thấy, đại dịch Covid-19 đã ảnh hưởng nghiêm trọng đến các thành quả phát triển khác của đất nước. Tiến trình giảm nghèo - một điểm

sáng của Việt Nam được ghi nhận trên thế giới, đã bị chậm lại. Với đợt bùng phát thứ tư của đại dịch, tỷ lệ nghèo tính theo thu nhập đang có dấu hiệu gia tăng. Một số vấn đề mới đặt ra như: an ninh lương thực trong điều kiện mới; việc học tập của trẻ em; sức khỏe tinh thần, sang chấn tâm lý... ở không ít những hộ gia đình nghèo dễ bị tổn thương đã đặt ra sau các đợt phong tỏa kéo dài diễn ra trên diện rộng. Đây là những vấn đề nghiêm trọng chưa từng xảy ra ở Việt Nam trong nhiều thập niên qua.

Đặc biệt, tác động của đại dịch đã làm cho nền kinh tế Việt Nam bị chệch ra khỏi quỹ đạo tăng trưởng, hiện đang ở mức thấp hơn đáng kể so với tăng trưởng tiềm năng; và điều này nếu không được khắc phục sớm, thì bản thân quỹ đạo tăng trưởng này có nguy cơ bị đảo chiều, có thể bị chuyển xuống mức tăng trưởng tiềm năng thấp hơn.

Khác với tác động của cuộc khủng hoảng tài chính châu Á năm 1997-1998, cuộc khủng hoảng và suy thoái kinh tế toàn cầu năm 2008 - 2009 hay những đợt thiên tai như hạn hán, lụt lội và sự cố môi trường đã từng xảy ra trước đây, đặc trưng nổi bật của cú sốc kinh tế do đại dịch lần này là sự đứt gãy các liên kết trong nền kinh tế và trong các hoạt động của đời sống xã hội, dẫn đến đứt gãy sự kết nối giữa tổng cung và tổng cầu. Cụ thể là:

Đứt gãy trong chuỗi sản xuất, chuỗi giá trị do đợt ngớt ngưng cung lao động. Nhu cầu hiện tại đối với hàng xuất khẩu của Việt Nam trên thế giới vẫn rất lớn, nhất là khi Việt Nam được hưởng lợi từ việc tham gia vào các hiệp định thương mại thế hệ mới trong tiếp cận thị trường ở nhiều nước phát triển. Ở trong nước, nhiều doanh nghiệp xuất khẩu vẫn có thể hoạt động bình thường đang rất cần lao động để hoàn thành các đơn hàng, song không thể thực hiện được vì sự

phong tỏa, giãn cách xã hội và việc người lao động ô ạt rời khỏi các khu công nghiệp, các đô thị lớn. Trong khi đó, người lao động cũng rất cần việc làm để có thu nhập song lại lo sợ bị mắc dịch bệnh hoặc mắc kẹt tại thành phố khi không có thu nhập, không có việc làm.

Đứt gãy trong khâu vận chuyển, vận tải và hệ thống logistics. Những biện pháp chặt chẽ kiểm soát vận tải liên tỉnh, thông thương qua các cửa ngõ quan trọng, nhất là đối với các trung tâm trung chuyển hàng hóa quy mô lớn đã tạo sự ùn tắc cục bộ tại các chốt kiểm dịch. Điều này đã ảnh hưởng nghiêm trọng tới việc vận chuyển hàng hóa, nhất là các mặt hàng nông sản rất cần lưu thông nhanh để bảo đảm cả chất lượng và giá trị hàng hóa.

Đứt gãy trong khu vực dịch vụ cần tiếp xúc trực tiếp. Ở những khu vực bùng phát lây nhiễm, việc giãn cách xã hội, siết chặt đi lại của dân cư, tạm ngưng các hoạt động dịch vụ đòi hỏi mức độ tiếp xúc trực tiếp cao, như: du lịch, khách sạn, nhà hàng, ăn uống, bán lẻ, vận tải hành khách vận tải công cộng và các hoạt động kinh doanh dịch vụ không thiết yếu khác... đã làm gián đoạn, đứt gãy trong cung ứng hàng hóa và dịch vụ, dẫn tới ảnh hưởng nhịp sống và chất lượng cuộc sống của người dân, nhất là ở các đô thị. Không ít trường hợp, người tiêu dùng đã phải thực hiện “tiết kiệm bắt buộc”, tức là không chi tiêu không phải vì thiếu tiền hay không có nhu cầu mà do không thể tiếp cận được các sản phẩm và dịch vụ mà mình cần.

Do vậy, khắc phục và giảm thiểu đứt gãy liên kết là vấn đề hết sức quan trọng để nền kinh tế không bị lỡ nhịp phát triển hiện nay. Mấu chốt quan trọng nhất để giải quyết vấn đề này là: cần đưa người lao động trở lại nhà máy, đưa hàng xuất khẩu đến thị trường quốc tế, đưa hàng hóa và nông sản đến tay người tiêu dùng trong nước,

phục hồi các ngành dịch vụ bị ảnh hưởng, trong khi lại đòi hỏi tất cả đều phải bảo đảm diễn ra an toàn nhất, với chi phí giao dịch thấp nhất có thể, trong một lộ trình phù hợp. Đó cũng chính là chìa khóa để thực hiện sự chuyển hướng từ chiến lược “Không Covid” sang chiến lược “thích ứng an toàn, linh hoạt, kiểm soát hiệu quả dịch Covid-19”.

Theo hướng đó, các giải pháp đề ra cần bảo đảm thống nhất một số nguyên tắc xuyên suốt:

Một là, bảo đảm tính toàn diện cả về y tế, kinh tế và xã hội. Trong các giải pháp kinh tế, cần triển khai các biện pháp tài khóa và tín dụng linh hoạt, hợp lý, nhất là hỗ trợ lãi suất, giãn nợ cho vay, giảm thuế để hỗ trợ các doanh nghiệp gượng dậy; thúc đẩy giải ngân đầu tư công để kích hoạt nền kinh tế, đồng thời để thực hiện các đột phá về hạ tầng giao thông, hạ tầng đô thị, hạ tầng số; tiếp tục cải thiện môi trường kinh doanh để giữ chân và thu hút các doanh nghiệp FDI; đẩy mạnh cơ cấu lại nền kinh tế trên nền tảng khoa học công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số để đột phá mạnh trong các lĩnh vực công nghiệp, nông nghiệp, dịch vụ, du lịch v.v.

Hai là, bảo đảm tính đồng bộ, phối hợp nhịp nhàng giữa các bộ, ngành ở Trung ương, giữa Trung ương với địa phương, giữa các địa phương; giữa doanh nghiệp, người lao động, người dân và chính quyền các cấp. Trong hệ thống giải pháp, cần đặc biệt chú ý sự phản ứng kịp thời, nhanh nhạy, tức là khi có sự điều chỉnh một giải pháp thì cần xem xét khả năng phải điều chỉnh các giải pháp khác để đảm bảo sự nhất quán.

Ba là, bảo đảm tính hiệu quả, cần quan tâm xử lý những vấn đề phát triển hiện nay và cả những năm tiếp theo; xây dựng kịch bản thích ứng linh hoạt, an toàn, thực hiện với lộ trình từng bước, chặt chẽ, phù hợp và khả thi chương trình phục hồi phát triển kinh tế-xã hội trong

điều kiện dịch Covid-19 còn có thể kéo dài và cả kịch bản “hậu Covid-19” cho phục hồi, phát triển kinh tế của từng địa phương và của nền kinh tế đất nước.

Để khắc phục và vượt qua những vấn đề phức tạp đó, tại Hội thảo này, tôi đề nghị các đồng chí tập trung thảo luận, làm sâu hơn một số vấn đề quan trọng sau:

Thứ nhất, về y tế. Giảm các rủi ro về y tế, bảo đảm an toàn cho người dân là tiền đề hết sức quan trọng để từng bước mở cửa, “mở đến đâu, chắc đến đó”, nếu cần có thể thí điểm, nhằm khắc phục các đứt gãy trong nền kinh tế mà không gây thêm áp lực cho hệ thống y tế. Vắc xin đang là yếu tố chiến lược thay đổi cuộc chiến chống dịch trên toàn cầu. Ở Việt Nam, chiến dịch tiêm chủng vắc xin gần đây đã tăng tốc mạnh mẽ (có ngày đạt được gần 1,5 triệu mũi). Một số thuốc đặc trị đã được Bộ Y tế đưa vào phác đồ điều trị. Bên cạnh đó, hệ thống y tế tiếp tục được củng cố, với nguồn vật tư, thiết bị và kinh nghiệm điều trị đã tăng lên đáng kể. Các nền tảng công nghệ số như nCovy, Bluzone hay PC-Covid được sử dụng rộng rãi. Ý thức của người dân trong việc thực hiện 5K cũng được nâng lên khi hiểu rõ hơn về nguy cơ của dịch bệnh. Theo đó, cần tiếp tục thực hiện đồng bộ chiến lược “vắc xin + 5K + công nghệ + truyền thông + ý thức tự giác của người dân” trong phòng, chống, ngăn ngừa sự lây lan và đẩy lùi dịch bệnh.

Bộ Y tế đang đưa ra các tiêu chí thống nhất để đánh giá rủi ro về y tế, bao gồm cả về mức độ lây nhiễm cũng như năng lực phản ứng, chữa trị của hệ thống y tế ở các địa phương, cần đặc biệt chú ý khả năng hỗ trợ lẫn nhau giữa các địa phương và hỗ trợ của Trung ương. Trên cơ sở khung hướng dẫn chung này, các địa phương phát huy sự chủ động trong đánh giá mức độ rủi ro về y tế,

để trên cơ sở đó xác định các chính sách, các hình thức tổ chức lại hoạt động sản xuất, kinh doanh, đời sống sinh hoạt của nhân dân phù hợp với thực tiễn cụ thể của từng địa phương.

Kinh nghiệm phòng, chống dịch của thế giới cho thấy, có thể chia các hoạt động kinh tế - xã hội làm 3 nhóm: (i) thiết yếu; (ii) thông thường; và (iii) trung và dài hạn. Mỗi nhóm lại có thể chia theo: (i) có mức độ tiếp xúc trực tiếp cao; và (ii) mức độ tiếp xúc trực tiếp không cao. Một hệ thống đánh giá “lợi ích - rủi ro” gồm cả hai chiều cạnh: địa bàn và lĩnh vực là chìa khóa để bảo đảm thực thi chiến lược thích ứng an toàn, linh hoạt, kiểm soát hiệu quả dịch bệnh đồng thời giảm thiểu đứt gãy, đẩy nhanh quá trình phục hồi kinh tế.

Thứ hai, về hệ thống thông tin. Việc thực hiện chiến lược chống dịch linh hoạt và an toàn rất cần một hệ thống thông tin toàn diện, không bất đối xứng, thực sự hiệu quả, giúp các quyết định chính sách được đưa ra nhanh nhất, phù hợp nhất với từng địa phương, thậm chí từng địa bàn nhỏ để có thể thực hiện phong tỏa ở diện hẹp nhất, hợp lý nhất có thể.

Yêu cầu này đòi hỏi sự kết hợp hiệu quả giữa hệ thống thông tin truyền thống với công nghệ số hiện đại, cơ sở dữ liệu quốc gia về dân cư, chuẩn về mã QR, sự tích hợp của nhiều chức năng trên một ứng dụng công nghệ để tạo thuận lợi cho người sử dụng... Cần coi trọng phát huy sáng kiến của địa phương, bao gồm cả khu vực tư nhân trong việc đẩy nhanh quá trình chuyển đổi số vừa phù hợp với đặc thù của địa phương, vừa bảo đảm khả năng kết nối dữ liệu ở cấp quốc gia.

Trong đại dịch, dữ liệu lớn (big data) đã giúp cung cấp những thông tin quý giá về các hoạt động di chuyển, tiếp xúc, đóng vai trò quan trọng trong việc đánh giá rủi ro dịch tễ cũng như mức độ phục hồi kinh tế. Chúng ta cần tích cực khai thác các dữ liệu này, phục vụ các mục tiêu về y tế

và kinh tế với điều kiện vẫn bảo đảm các quy định về bí mật quốc gia, an ninh quốc phòng.

Thứ ba, về năng lực thực thi và phối hợp ở các địa phương. Việc khắc phục, giảm thiểu các đứt gãy cần được bắt đầu từ hệ thống giao thông do đây là huyết mạch của nền kinh tế. Trong không ít trường hợp, việc thực thi các quy định kiểm soát không nhất quán, thậm chí có phần “cứng nhắc” của một địa phương đã tạo ra điểm nghẽn trên các huyết mạch giao thông của đất nước, ngăn trở các địa phương khác có cách thực thi chính sách phù hợp. Điều này cần được thay đổi sớm thông qua việc đưa ra các quy định về an toàn y tế trong sản xuất, giao thông phù hợp, như kinh nghiệm tốt ở một số nước trên thế giới và một số địa phương nước ta đã làm thời gian qua (ví dụ: gắn thẻ trên xe, quy định phải tiêm đủ vắc xin, nếu chưa đủ phải xét nghiệm...). Đặc biệt, phải khai thông các điểm trung chuyển, đầu mối giao thông quan trọng, cả đường không, đường bộ và đường sắt, tránh việc tạo ra chia cắt giữa các địa phương trong một vùng, giữa các vùng, các miền và đứt gãy giữa thị trường trong nước với thị trường quốc tế.

Cần khắc phục tình trạng đứt gãy cung lao động bằng các biện pháp giữ chân người lao động ở lại, phối hợp giữa các địa phương trong việc đưa người lao động trở lại và bổ sung lực lượng lao động thiếu hụt cho các doanh nghiệp gắn với việc bảo đảm điều kiện sống, làm việc và sự an toàn cho người lao động trong điều kiện còn có dịch. Các địa phương cần đồng hành với doanh nghiệp trong việc phối hợp thu xếp các phương tiện vận chuyển, huy động nguồn lực để tiêm chủng vắc xin đầy đủ và có trọng điểm để bảo vệ những nơi tập trung sản xuất, khu công nghiệp, củng cố hệ thống y tế cơ sở, các khu vực cách li, đẩy mạnh các biện pháp tuyên truyền, thực hiện “ba tại chỗ” một cách linh hoạt và phù hợp nhất.

Để giảm thiểu các đứt gãy, gián đoạn trong các ngành, lĩnh vực có mức độ tiếp xúc cao, như: du lịch, khách sạn, nhà hàng, bán lẻ, vận tải hành khách..., cần xây dựng năng lực ở tất cả các cấp trong việc truy vết, xét nghiệm thật nhanh, phong tỏa thật hẹp. Xác lập những “vùng xanh”, những mô hình quản trị an toàn để duy trì các hoạt động trong trạng thái bình thường mới. Áp dụng “hộ chiếu vắc xin”, “căn cước vắc xin” và các quy định về tiêm chủng vắc xin để từng bước mở cửa lại hoạt động du lịch trong môi trường an toàn, được kiểm soát.

Thứ tư, về lĩnh vực an sinh xã hội. Đây là yếu tố rất quan trọng để giảm thiểu những tác động tiêu cực của đại dịch và bảo đảm quá trình phục hồi kinh tế bền vững cả trước mắt và trong dài hạn. Bên cạnh việc giảm bớt thủ tục nhằm đẩy nhanh chi trả trợ cấp cho những người tham gia hệ thống bảo hiểm xã hội chính thức, cần đặc biệt chú trọng những lao động thuộc khu vực phi chính thức, nhất là những lao động nhập cư tự do. Đây là nhóm người “ở giữa bị bỏ sót”, theo nghĩa: không được thống kê đầy đủ, không nghèo nên không nằm trong danh sách được hỗ trợ, song thu nhập không đủ lớn để tự vượt qua các cú sốc kinh tế, hiện đang gặp rất nhiều khó khăn do phong tỏa kéo dài tại các đô thị lớn. Chúng ta đã chứng kiến, trong thời gian qua, phần lớn số này đã phải tự đi một chặng đường dài để trở về quê, đối mặt với nhiều rủi ro trong suốt hành trình.

Ở đây, các địa phương có thể phải làm hai việc: (i) ưu tiên cân đối ngân sách địa phương đối ứng với ngân sách Trung ương dành cho các gói hỗ trợ nhanh chóng, kịp thời, đúng đối tượng; (ii) đơn giản hóa các thủ tục, tăng cường áp dụng công nghệ số để nâng cao tính minh bạch, tránh hỗ trợ trùng lặp, cắt giảm chi phí giao dịch, dễ dàng thực hiện hậu kiểm, v.v..

Việc ứng phó với đại dịch một lần nữa cho chúng ta thấy, cần xây dựng một hệ thống lưới an sinh xã hội hiệu quả, bao gồm ba tầng: (i) chính sách thị trường lao động tích cực để đào tạo và đào tạo lại, giúp người lao động nhanh chóng có việc làm; (ii) hệ thống bảo hiểm xã hội chính thức dựa trên cơ sở nguyên tắc đóng-hưởng và nguyên tắc chia sẻ; và (iii) hệ thống hỗ trợ các nhóm yếu thế bị lọt cả hai tầng lưới trên, để tạo nền tảng cho phát triển kinh tế - xã hội bền vững.

Nền kinh tế Việt Nam có thể đã vượt qua giai đoạn khó khăn nhất trong đại dịch song chúng ta tuyệt đối không được chủ quan, lơ là bởi con đường dẫn đến sự phục hồi, thích ứng linh hoạt, an toàn với đại dịch Covid-19, để đưa nền kinh tế trở lại quỹ đạo tăng trưởng nhanh, bền vững và bao trùm vẫn còn nhiều khó khăn, thách thức.

Triển khai, cụ thể hóa các kết luận của Hội nghị Trung ương 4 khóa XIII về một số vấn đề kinh tế - xã hội trên tinh thần mới, đổi mới tư duy, phương thức về phòng, chống, kiểm soát dịch bệnh gắn với phục hồi, duy trì phát triển sản xuất kinh doanh, thích ứng linh hoạt, an toàn, kiểm soát có hiệu quả đại dịch Covid-19; phát huy những kinh nghiệm của các địa phương trong thời gian qua, sự phối hợp, thống nhất hành động của các ban, bộ, ngành Trung ương, giữa các địa phương và của cả hệ thống chính trị sẽ giúp các địa phương trong việc khẩn trương xây dựng và tổ chức thực hiện các phương án, kịch bản cụ thể, sát hợp hơn với tình hình thực tế và có tính khả thi cao, để trong thời gian sớm nhất có thể ngăn chặn, đẩy lùi dịch bệnh Covid-19; khắc phục những ảnh hưởng tiêu cực của đại dịch và từng bước chuyển sang trạng thái bình thường mới, khôi phục và phát triển kinh tế - xã hội, góp phần thực hiện thành công các chủ trương của Đảng và chính sách của Nhà nước, nhất là các kết luận của Hội nghị Trung ương 4 khóa XIII □